

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval, 6. jaanuaril kell 12.00 – Maarja Kiriku 180. aastapäeva puhul ilmunud margi esitlus Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis, kuna spordimuuseum on praegu remondis oleva Maarja Kiriku seinte vahel sündinud. Seetõttu algab **ESAS seltsipäev u. 13.00** (so peale esitluse lõppu) ja kuulajate ees on endine kergejõustiklane ja treener, Keveki asutaja **Enno Akkel** rääkimas oma aastakümnete pikkusest sporditeest.

Esmaspäeval, 17. jaanuaril kell 15.00 – **ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul** huvialaklubis Raavis (Raua tn 1, hoone nurgauks) tutvustab Jaak Valdre oma triloogiat „Eesti tõstesporti ajavaod“ ja enda asutatud spordiajaloo klubi „Alfred“ tegemisi.

Neljapäeval, 3. veebruaril kell 12.00 – **ESAS seltsipäeval** Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on loodetavasti kohtumine talispordialade esindajaga.

Esmaspäeval, 21. veebruaril kell 15.00 – **ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul** huvialaklubis Raavis on külaliseks kindlasti huvitav spordiinimene.

Neljapäeval, 3. märtsil kell 12.00 – **ESAS seltsipäeval** Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on külas kahtlemata põnev esineja.

Esmaspäeval, 21. märtsil kell 15.00 – **ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtule** huvialaklubis Raavis on oodata huvipakkuvat külalist.

NB! – Spordimuuseumisse sisenemisel tuleb esitada vaktsineerimistõend või tõend Covid-19 läbipõdemise kohta, kuni seda korda pole muudetud!

Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot (koroonaajal on muutused kiired tulema) ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

MÄLESTUSI JAGAS ARVO TEDER

Oktoobrikuu seltsipäeval meenu-
tas oma kaugeid spordiaegu Arvo Teder
(pildil). Alustanud koolipoisina oma
sporditeed vees ujujana ja lumel
suusatajana, jõudis ta oma parimate
saavutusteni hoopis vee peal süstas ja
akadeemilises paadis. Esimesed Eesti
meistritiitlid tulid roolijaga kahepaadil
ja kaheksapaadil 1956. aastal. 1958.
aastal sai ta Eesti meistrimedali
neljasüstal 1000 m distantsil ja
järgmisel aastal 4x500 meetri teate-
meeskonnas ühesüstal. Viimased kaks
meistritiitlit võitis ta jälle roolijaga
kahepaadil 1960. ja 1961. aastal.

Esineja rääkis oma muljetest ja põnevamate seikadest mitmetel
võistlusreisidel, millest kõige kaalukamad olid kaks esimest NSVL rahvaste
spartakiaadi Moskvast 1956. ja 1959. aastal. Üldse esines ta Eesti koondise ridades
16 korda.

Grupp seltsipäeval osalejaid spordimuuseumi raamatukogusaalis

Ka peale tippspordist kasvava töökoormuse tõttu taandumist ei jäänud sport Arvo Tederi jaoks võõraks. Igas ametis, seda enam juhtivates ametites leidis ta võimaluse sporditegemist ergutada ja toetada, seejuures ei unustanud ta ka isikliku eeskuju mõju.

KÜLALISEKS KULDNE OLÜMPIALANE *Rein Järva*

Klubis Raavis esineja ootuses

18. oktoobril oli Tallinna osakonna seltsipäeval tänu Henno Linna poolsele kokkuleppele külaliseks olümpiakuldne vehklemispiiga Irina Embrich. Kuna tegijad omavahel suheldes end, vanusele vaatamata, ikka spordipoisteks ja -tüdrukuteks nimetavad, on siingi juba küpsemas sportimiseas naise kohta paslik piiga nimetada, seda enam, et väljanägemiselt petab sportlikult saleda Irina passijärgne vanus paljusid.

Spordiloolased võtsid olümpiavõitja ruumi astudes aplausiga vastu. Olümpiavõitjad on ju meie külalistena haruldased. Suhteliselt temperamentse ja elava loomuga külalise käest saime alustuseks teada, et vehklemise juurde jäi ta lõplikult 12-aastasena ehk just sel aastal, kui Eesti vehklemisnaiskonna seekord olümpiakullale viinud treener Kaido Kaaberma ise Barcelona OM-ilt 4. ehk „jama kohaga“ naasis. Tüdrukuea iluvõimlemistrennid jäid sealtmaalt ära. Esimeseks vehklemistreeneriks oli Samuil Kaminski. Iseseisvuse taastanud Eestis olid 1990-ndate algusaastail vehklemisnoortel keerulised ajad. Spordikoolid kadusid ära, toetust polnud, varustust ei jätkunud. Tuli pingutada, õnneks sai kasutada tulevase maailmameistri Oksana Jermakova varustust. Võistlusreisidel käidi

bussiga. Pärast kolme aastast harjutamist jõudis ta 1996. aastal, alles 15-aastase teismelisena, esimest korda Eesti kadettide koondisse ja tuli MM-il (15–18-aastased) 20. kohale. Siis oli veel nimeks Zamkovaja ja kooliks Tallinna 6. Keskkool Kunderi tänaval. Kooli lõpetamise aastal 1998 tuli esimene edu tiitlivõistluste medali näol. Juunioride EM-ilt sai Eesti naiskond, kelle koosseisus ka Irina, pronksmedalid. Seejärel tuli esmakordne riigipoolne toetus. Esimene individuaalne nõ tiitlimedal tuli 1999. aasta Euroopa juunioride meistri-võistlustelt, kust naasis hõbemedaliga.

Muutus perekonnaseisus toimus 2002. aastal ja seejärel tütre Maria sünd pigem andsid indu juurde ja nüüd juba Embrichi nime all jäi ta edulainele püsima. EM-idelt ja MM-idelt medalisaak ei raugenud. Paraku olümpiamängudega esialgu õnne polnud, aastail 2000, 2004, 2008, 2012 Eesti naisvehklejail sinna asja polnud. 2008. aastal tuli ette üks murdepunkt – oli kahtlusi, kas jätkata või mitte. See oli siis, kui järjekordselt olümpiavärav jäi suletuks. Paar-kolm kuud mõõk „roostetas“ nurgas. Siiski jäi peale jätkamise otsus. Treeneriks oli aastail 2005–2010 Nikolai Novosjlov. 2010. aastal alustas naiste koondise treenimist Kaido Kaaberma. Irinast sai nõ pallimängude mõistes „mängiv treener“. Tal olid organisatoorsed ülesanded. Lõpuks 2016. aasta Rio OM-ile Eesti tugev naiskond koos Irinaga lõpuks jõudis. Kohtki ehk 4. oli hea, paraku loodeti veelgi paremat. Liigsuur tahtmine kõrvetas veidi läbi. Medalitesadu EM-idelt ja MM-idelt aga jätkus. Ning siis jõudiski aastase hilinemisega kätte Tokio OM. Kitsast olümpiaväravast pääseti napilt sisse. Edasine on lähiajaloona elavalt meeles.

Kolm võidukat matši päädisid nelja piiga rõõmukiljatuste ja -hõigetega võidukal vehklemisrajal. Irina Embrichil (*pildil koos olümpiakullaga*), kui naiskonna kogenuimal oli selles erakordses olümpiavõidus eriline roll. Irinalt küsiti, mis on see fenomen, mis teeb Eesti (nais)vehklemise niivõrd edukaks. Vastuseks oli – hea vehklemis-traditsioon, järjepidevus toob tulemusi ja muidugi tugev töötahe. Eeskujud olid Tširkova, Jermakova, Rohi, Võsu jt. Siinkirjutaja hinnangul on vehklemine Eesti kõige suurema kasuteguriga spordiala – ca 500 harrastaja kohta tuleb aasta-aastalt kamaluga tiitlivõistluste medaleid.

Lõpetuseks saime kõik oma silmaga näha ja katsuda OM-i kuldmedalit, mis üllatavalt osutus diameetrilt suureks ja kaalult raskeks.

SPORDIMUUSEUMIS OLI KÜLALISEKS TIINA TOROP

Seltsipäeval 14. novembril oli spordimuuseumis kuulajate ees pikaajaline TRÜ kergejõustikuõppejõud Tiina Torop (*pildil*) rääkimas oma pikast teest koos spordiga. Algas see 10-aastase tüdrukuna kergejõustikutreeningutega Tartu LNSK-s 1960. aastal Tiiu Tariku juhendamisel ja jätkus mitmete treenerite (Milvi Haljasmaa, Eldur Eedla, Hans Torimi, Valter Kalami, Fred Kudu) käe all kuni Arvo Lillestikuni. Ka ise tuli vahel enda treener olla, aga siinkohal tuli kasuks ülikooli kehakultuuriteaduskonnast omandatud kergejõustikutreeneri kutse.

Tiina kogus medaleid juba koolinoorte võistlustelt ja polnud üllatav, et see edu jätkus ka hiljem. Esimene suurem edu staadioniradadel tuli 1968. aastal, kui ta krooniti Eesti noortemeistriks 100 m jooksus, 80 m tõkkejooksus ja kaugushüppes. Need alad jäidki lemmikuteks ja järgmisest aastast hakkas kogunema medaleid juba täiskasvanute konkurents. Eesti meistrikuldasid on Tiina Toropi kaela riputatud 14, kõige enam kaugushüppes – kolm staadionil ja kaks sisehallis. Viimane meistritiitel tuli 1979. aastal 60 m jooksus sisemeistrivõistlustel. Eestit on ta esindanud 13 korral.

1972. aastal TRÜ KKT lõpetamise järel hakkas ta paralleelselt enda sportimisega treenima teisi ülikooli spordiklubis. Aasta pärast sai Tiina Toropist kergejõustikuõppejõud. Nimekamad õpilased olid Taimi Kõnn, Ene Jürisma, Virge Viss, Liivi Kukk, Annely Ojastu, Sergei Ivanov, Rene Oruman, Diana Suumann, Ölme Võro jt.

Tiina Toropi töö suurim tunnustus tuli 2012. aastal, kui talle omistati Euroopa Kergejõustikuliidu (EAA) treeneritöö auhind.

Vastavalt kehtivatele nõuetele olid kuulajad hajutatud ja maskistatud

TÄISKOGU JA XV KONVERENTS TARTUS

Viive Reesar

Pühapäeval, 28. novembril kogunesid Eesti Spordi- ja Olümpia-muuseumisse need spordiajaloohuvilised, kellel oli uksel ette näidata Covid-19 tõend kinnitamaks, et on kenasti vaktsineeritud ja seega oht pisiku levikuks tunduvalt väiksem. Enn Mainla oli oma visa järjekindlusega suutnud täiskogule seltsi 32. sünnipäeval kokku saada 37 liiget (*vt pilt allpool*) ja kui lisada laekunud volitused, siis 46 häälest piisas küllaga, et koosolek otsustusvõimelisena läbi viia. Siiski tuleb mainida, et reageering Ennu üleskutsele osaluseplaanist õigeaegselt teatada oli sellegipoolest leigevõitu, kas tõesti on nii raske vastata kasvõi kahetähelise sõnaga – EI või JA? Hoolime üksteisest!

ESAS täiskogu koosoleku avas seltsi esimees Enn Mainla. Moderaatoriks valiti Daimar Lell ja protokollijaks Viive Reesar. Kõigepealt kuulati Enn Mainla esituses ära ESAS juhatuse XVI koosseisu kaheaastase tegevuse aruanne:

2019. aasta 28. novembril ESAS täiskogul valiti tagasi senine viieliikmeline juhatus, kus esimehe Enn Mainla kõrval tegutses aseesimehena Rein Järva ning juhatuse liikmetena Heiti-Hillar Karm, Aare Oja ja Enn Hallik. Ka revisjoni-komisjon jätkas vanas koosseisus: Mai Luik, Endla Peets ja Aime Tobi.

Uut aruandeperioodi alustati 130 liikmega, kuid kahjuks on selle kahe aasta jooksul lisaks kahele kõrvalejäänule hõrendanud seltsi ridu ka vikatimees, kes on viinud igavikuteele koguni 14 väärikat liiget, nende hulgas 6 auliiget: Heino Jeret, Paul Kuldkepp, Valter Lenk, Nora Kutti, Ain-Kaarel Kaasik, Aarand Roos, Malle Ranne, Villem Lüüs, Erlend Teemägi, Anto Raukas, Heldor Käärats, Osvald Mõttus ja oktoobrikuul Evi Krass ning Olaf Langsepp. Mõelgem nendele toredatele seltsikaaslasele langetatud päi.

Liikmeskond täienes sellel perioodil 19 uue liikmega (Milvi Brokko, Kalev Jahnsen, Tõnu Kivi, Heino Korb, Ellen Liik, Rein Ling, Tiina Naarits-Linn, Andrus Nilk, Rein Meister, Holger Peel, Rein Põldoja, Reet Sahku, Neinar Seli,

Aivar Soop, Arno Soosalu ja välisliige Hannes Korjus ning täna seltsi astunud Heiti Annus, Tiit Jänese ja Reet Linkberg), seega praegu on seltsis 127 tegevliiget, lisaks 4 välisliiget ja kaks auliiget, kes pole tegevliikmete hulgas.

Juhatus pidas vajadusel nõu kaasajale kohaselt ja olude sunnil peamiselt elektroonilisel teel või arutati probleeme ka telefonitsi. Ja olud olid tõesti erilised ja kogu selle aruandeperioodi võib paigutada üldnime – koroonaeepideemia – alla. Eelmise aasta märtsist alates vajutas kogu tegevusele oma pitseri vahelduva ägedusega kulgenud Covid-19 ja paraku ei anna kuri viirus vaibumise märke.

Kui täiskogu käis tavaliselt koos kaks korda aasta, so mais ja novembris, siis eelmine aasta õnnestus üldkoosolek pidada alles juulis koos suvekooliga ja sügisene kokkusaamine ühes planeeritud seltsi XV konverentsiga jäi hoopiski ära. Sellel aastal maikuu kokkusaamine koos koolitusega MOMUs nihkus juunisse, kuid novembris, so täna me ei lase ennast koroonal segada ja viime loodetavasti oma koosoleku ja konverentsi kenasti läbi.

Paraku ära on jäänud mitmed ajaloopäevad nii Tartus kui Tallinnas. Tartus oli 2019 detsembris kuulajate ees suusaveteran Osvald Mõttus. 2020. aasta algas küll tavapäraselt: seltsipäevadega Tartus (jaanuaris jagas laskesuusaveteran Rein Põldoja meenutusi, veebruaris spordiajakirjanik Enn Hallik rääkis oma olümpiasõitudest ja märtsis oli kuulajate ees Vasaloppeti võitja Raul Olle) ja seltsiõhtutega Tallinnas (jaanuaris juudi spordist rääkis Aavi Dobrõš, veebruaris spordiliteraat Tiit Karuks tutvustas oma kirjatöid), kuid siis keerati üritused lukku. Alles septembris sai jätkata (Tartus meenutati ülikoolilinna võimlejate esinemisi 40 aastat tagasi toimunud olümpiaregatil, Tallinnas meenutas oma 40 aasta taguseid Moskva OM muljeid Tiit Karuks ja kuu lõpus käidi koos jalutamas Stroomi rannas) ja ka oktoobris toimusid kohtumised (Tartus kuulati korvpalliveterani Jüri Viigipuud ja Tallinnas kohtuti fotoajaloolase Tõnis Liibekiga), aga novembri alguse seltsipäev koos 90-aastase korvpalliveterani Heiki Kuigoga jäi 2020. aasta viimaseks kooskäimiseks ja siis pandi üritused põhjalikult lukku ja nii oligi käesoleva aasta esimene üritus alles juunikuine täiskogu Turbas. Seltsipäevad jätkusid tavapäraselt septembris. Tartus päeva sisustasid Heiki Kuigo ja Helgi Pensa oma meenutustega, Tallinnas kuulati Riho Suuna. Ka oktoobris olid üritused nii Tartus (mälestusi jagas sõudja Arvo Teder) kui ka Tallinnas (kohtuti olümpiavõitja Irina Embrichiga), aga novembris otsustati Tallinnas leviva koroonal survel teha paus, Tartus oli kuulajate ees kergejõustikutreener Tiina Torop.

Koroonal pole õnneks suutnud rikkuda suvede olulisemat sündmust – suvekooli. Eelmisel aasta juulis viidi 19. järjenumbrit kandev suvekool läbi Jõulumäe Tervisespordikeskuses, esinejateks Enn Tasalain, Priit Neeme, Enn Hallik, Hannes Korjus ja olümpialased Tiit Helmja ja Allar Raja. Kuna koroonal tõttu ei saanud tulla soome kolleegid, siis rahvusvahelise kooli sildi tagas riialane Hannes Korjuse üksi. Selle aasta suvel toimus juba kahekümnes suvekool. Koguneti samuti juulis, seekord Viljandimaal Peraaru sporditalus, kus peremehest kergejõustikutreener Holger Peel rääkis oma tegemistest, esinesid ka

Viljandimaa kauane spordijuht Ilmar Kütt ja maakonna olümpialane Eveli Peterson.

Paraku andis pandeemia tagasilöögi rahvusvahelisele suhtlusele, eelmine aasta jäi ära ülemaailmne kongress Sapporos, õigemini toimus see virtuaalsena. Ka tänavu Lissabonis oli kongress pooleldi virtuaalne, kuid kohale sõitnud ettekandjate hulgas olid kaks meie seltsikaaslast: Daimar Lell ja Johannes Vedru.

Ka andis koroonatagasilöögi Pärnu traditsioonilistele spordiajaloo päevadele. Kui 2020. aastal 25. numbrit kandev päev sai teoks alles juuni lõpus, siis tänavu toimuma pidanud 26. päev jäigi paremaid aegu ootama.

Pandeemia ei seganud siiski seltsi Teataja väljaandmist, mis ilmus tavapärasel igakvartaalses rütmis, mis tähendab 8 numbrit, so numbreid 92–99, kokku 160 leheküljel, mida koostas ja toimetas endiselt Enn Mainla.

Head meelt saab tunda, et raamatumöödu kirjatööde väljaandmine seltsi liikmete osalusel jätkus ja siin oli pandeemiat ilmselt kõige vähem tunda. Aasta jooksul spordiajaloosõbra raamaturiigilisse lisandusid iga-aastased traditsioonilised Spordi aastaraamatud, seekord siis 2019. ja 2020. aasta kohta, mille väljaandja rollis oleva Spordikoolituse ja -teabe sihtasutuse seltskonnas on koostajate hulgas ka seltsi liikmed Aare Oja, Daimar Lell ja Matis Song. Suur osa trükistest ilmus tallinlaste sulest, millest kuuleme Rein Järva kaasaruandest. Endiselt produktiivse Tiit Lääne nimi on kolme uue raamatu kaanel: „VII olümpiamängud. Antwerpen 1920“ ja „Korvpallile elatud elu. Treener Arnold Selge (koos A. Selgega) ja „Viskemasin nimega Veskila“.

Selle aasta plusspoolele saab kahtlemata panna ESAS väljaandena eesti keeles Kulle Raigi tõlkes äsja ilmunud meie Soome kolleegi Heikki Roiko-Jokela uurimuse Soome-Eesti spordisuhetest „Sport ühendab rahvaid“.

Kuigi sellel perioodil oli vähem võimalust korraldada üritusi Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis, asub meie seltsi peakorter endiselt ju seal. Tänu oleme ka seltsi toetajatele eesotsas Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitaliga. Aga rahalise külje räägib varsti lahti revisjonikomisjoni esinaine Mai Luik.

Lõpetuseks tänan kõiki seltsikaaslast, eriti juhatuse liikmeid, kellega koostöö on meeldiv olnud. Tervist ja jaksu kõigile seltsikaaslastele spordiajaloo talletamisel!

Seejärel järgnes Rein Järva (pildil) kaasettekanne üksikasjalikumalt Tallinna osakonna tegevusest:

Möödunud kaheaastasest perioodist üle pooleteise aasta oleme elanud ülemaailmse koroonapandeemia oludes. See paha viirus on pärssinud tegevusi kõigil elualadel, sealhulgas ka meie väikeses koosluses spordiajaloo huviliste seltsis. Õnneks oleme tänu meie inimeste teadlikule ja seaduskuulekale käitumisele suutnud vältida kaotusi, mida see salakaval viirus meiesuguste riskigrupis kaasa võib tuua. Küllap riivamisi haigestumisi on olnud, aga sellest on välja tulnud. Kaotusi on meie ridades viimasel paaril aastal paraku olnud, aga see on elu seaduspärasusest johtunud. Oma väärika ja pika elutee lõpetasid Heino Jeret, Aarand Roos, Erlend Teemägi ja Anto Raukas. Seltsi ja osakonna järjepidevust aitasid ülal hoida meiega liitunud Andrus Nilk, Ellen Liik, Rein Ling, Tõnu Kivi, Milvi Brokko, Heino Korb ja Tiina Naarits-Linn. Praeguse seisuga on Tallinna osakonna, kui ajalooseltsi suurima allüksuse nimekirjas 57 spordiloo huvilist inimest.

Seltsi põhikirja kohaselt on meie tähtsaim tegevussuund uurimistegevus eesmärgiga rikastada spordiajaloolist viljasalve. Järgnevalt vaatame, mida siis sellesse salve on meie inimesed möödunud perioodil jätnud. On midagi harukordset ja imetlusväärset, millise huviga ja tulemuslikult tegeleb uurimise, kirjapanemise ja väljaandmisega meie kõige auväärsem liige, auliige Uno Aava. Ta uuris Eesti parimate automeeste elukäiku ja tema sulest ilmus kaante vahel raamat „Võitjad. Mehed, kes kihutasid võidu 20. sajandil“. Tean, et sellele tuleb veel järg, kuna Uno jätkab uurimistegevust ja talletab viljasalve juba uusi endisi sõitjaid-võitjaid. Lisaks sellele tuli Uno poolt välja väikene mõnusa tekstiga lasteraamatukene. Kokkuvõttes – suurt tunnustust väärt tegevus, mis on eeskujuks meile kõigile.

Eesti ujumisspordil oli eelmisel aastal 100 pluss 10 ehk 110 aasta juubel. Meie veespordi ajaloolasel ja entusiastil Toivo Viilepil koostöös Toomas Kleesmentiga Eesti Ujumisliidust tuli mõte selle väärika aastate arvu tähistamiseks välja lasta statistikakogumik, kus sees Eesti läbi aegade kõigi ujumise meistrivõistluste tulemused. Selline nime ja numbrite kogumik rikastaski meie spordiajaloo salve ja on mõneti ainulaadne – ei teagi mõnda teist spordiala, kus kõigi meistrivõistluste tulemused kompaktselt ühtede kaante vahel kirjas oleks.

Järgmine entusiast, kes haaras kinni spordiala juubelist ja hakkas projekti vedama, oli meie korvpalliloolane ja publitsist Märt Ibrus. Eesti korvpallil oli 2020. aastal 100 aasta juubel ja sel puhul tuli talt ettepanek Eesti Korvpalliliidule välja anda trükis juubeliaasta tähistamiseks. Alaliit võttis vedu ja planeeris vahendid. Märt kaasas ühe autorina ka mind ja teisena spordiajakirjaniku Ville Arikese. Aasta lõpupoole kõvakaaneline albumi formaadis trükis nimega „Eesti korvpalli esimene sada“ ilmuski.

Tunnustust väärt on ka Reio Ojaveri, kelle initsiatiivil ja koostamisel koos Kaja Seinbergiga nägi ilmavalgust Tallinna Kalevi kergejõustikukooli 60 aasta juubeli trükis samuti albumi formaadis. Väga huvitav, fotoderikas ja hästi ülesehitatud ühe spordikooli ajalooraamat, mis on üks väheseid spordikoolide

raamatute seas. Tegemisel lõi kaasa ka meie seast lahkunud Erlend Teemägi.

Endine spordiajakirjanik Andrus Nilk, kes nüüd spetsialiseerunud spordibiograafiaile, tuli seltsi liikmeskonda aasta tagasi koos „kaasavaraga“ – ta oli värskelt üllitanud portreeraamatu purjetamistreenerist Rein Ottosonist. Isiklike spordibiograafiatega said maha endised Spordilehe kolleegid – ajakirjanikud Valeri Maksimov ja Tiit Karuks. Nende meenutused möödanikust vastavalt teostes „Hiiumehe ränd“ ja „Lend mitte eriti kõrgel“ olid lugemiseks huvipakkuvad. Enne taevastele teedele minekut jõudis väsimatu Erlend Teemägi oma viimasel eluaastal välja anda täiendatud biograafilise trükise „Kiigates tagasivaatepeeglisse“ ja ühe huvitava vaatenurga alt koostatud kergejõustiku statistika pehmeaanelise trükise.

Meie üheks viljakamaks uurijaks on kujunenud Henno Linn. Lisaks varasematele politseispordi ja „Dünamo“ I osa ajalooraaamatuile on ta valmis saanud trükivalmis käsikirja „Dünamo“ II osast. On absoluutselt arusaamatu, kuidas spordiühingu tänapäevane õigusjärglane spordiselts Põhjakotkas ei eralda vahendeid oma ajaloo väljaandmiseks, seda enam, et vahendite puudust seltsil ei tohiks olla. Ometi on seltsi juht ise endine olümpiasportlane, kuid ajaloo suhtes täiesti missioonitundetu. Tõenäoliselt on siin vajalik mingi tugevam kõrvaline mõjujõud kellegi või millegi näol. Heino Linn on tänaseks kätte võtnud uue huvipakkuva teema, mis on sporditegevus Eestis enne vabariigi sünni ehk praktiliselt eesti sport tsaariajal.

Tunnustust väärib Kalamaja asumis spordimeheks sirgunud praegune sauelane Rein Tammis. Kui hiljaaegu avati Kotzebue tänaval Kalamaja muuseum, siis muuseumi üheks aktiivseks partneriks sai Tammis. Ta tegi huvitava ettepaneku avada muuseumis stend Kalamajas sündinud, sirgunud või elanud sportlastest ja on alustanud selleks eeltööd kaasates töösse ka mind kui Kalamaja „poissi“. Praeguseks oleme kokku saanud ca 60 nime sportlastest, kes on jätnud märgatava jälje Eesti sporti, sealhulgas näiteks Jaak Lipso, Bruno Junk, Georg Rjabov, Olav Kool, Raimond Isok, Jaan Härms, Jüri Liigand, Kalju Jurkatamm, Toomas Suurväli ja paljud-paljud teised.

Seltsitegevus oli pandeemiast tingituna pärsitud. Püüdsime järgida soovitusi kontakte ehk kokkusaamisi vältida, eriolukorra ajast muidugi rääkimata. Kahe möödunud aasta jooksul oli meil seitse kokkusaamist. Meenutaksin neid. 2020. aasta jaanuaris oli „külaline“ omade seast. Spordiselts Maccabi sündis Eestis 100 aastat tagasi ja seltsi sünni- ning kujunemisloost rääkis meile Aavi Dobrõš, kes on seltsi tegevuses kaasa löönud lugematult palju aastaid, sealhulgas olnud Maccabi juht. Ka järgmisel seltsipäeval, veebruaris 2020 oli „külaline“ omade seast. Tiit Karuks tutvustas meile oma äsjailmunud biograafilist teost, mis kujutas päevikumärkmeid paljudest reisidest. Oli huvipakkuv kohtumine ja tema raamatust saime teada mitmeidki nõ spordi tagatoa jutte-märkmeid, mis avalikkusele omal ajal suletuks jäid. Seejärel lõi välguna sisse ülemaailmse pandeemia esimene laine ja meie seltsipäevad jäid pausile pooleks aastaks. Uuesti kohtusime septembris kahe viiruselaine vahelises

madalseisus. Kokkusaamist sisustas taas Tiit Karuks, kes meenutas 40 aasta taguseid olümpiamänge Moskvast. Oli taas huvitav meenutuste topelttund, mida sisustasid ülesastumistega teisedki seltsikaaslased. Seejärel septembrikuu viimasel päeval korraldasime lühikese tervisematka Stroomi rannas ja metsas, millega järgisime EOK üleskutset liikumisharrastuseks kõigile spordiorganisatsioonidele. Oktoobris 2020 harisime ennast Eesti fotograafia ajaloost. Meil oli külas ajaloolane Tõnis Liibek, kes on samal teemal kaitsnud doktoritöö. Mõnevõrra üllatav oli, et pilditegemine Eestis on juba ca 170 aasta vanune. Siis tuli jõuliselt peale koroonateine laine, mis seiskas taas meie seltsipäevad. Uuesti saime kokku alles selle aasta 7. juunil Turbas, auto- ja motomuuseumis, siis tegelikult küll koolituspäeva ja üldkogu raames. Viimased kaks kokkusaamist on toimunud juba sel hooajal. Septembris oli külas Riho Suun, Eesti parim maanteepedaalija 1980-ndatel aastatel ja oktoobris oli meie ees vehklemise olümpiavõitja Irina Embrich. Omamoodi huvitavad kohtumised mõlemad.

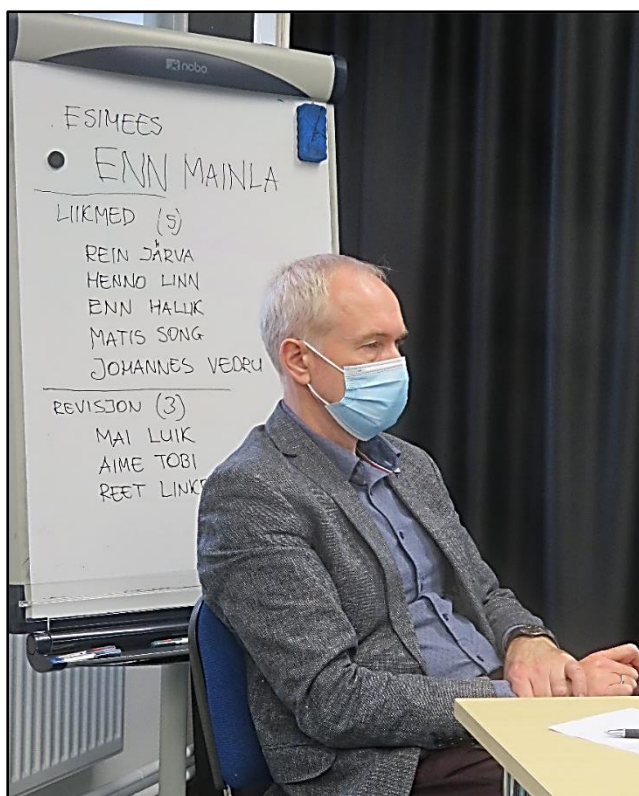
Olime osakonna aktiivis viimasel paaril aastal, ma ei nimetaks – juhatuses, kuna me pole juriidiline üksus, viiekesi. Lisaks minule parim abiline, sekretär – arvepidaja Viive Reesar ning veel Hillar Karm, Uno Aava ja tänaseks lahkunud Erlend Teemägi. Kõik nad tublid aktiivsed seltsikaaslased, tänu ja tunnustus neile. Tunnustus ka kõigile teile, kes te olete aktiivselt osalenud seltsipäevadel ja aidanud sisustada meie huviringi tegevust.

Revisjonikomisjoni esinaine Mai Luik (pildil) andis ülevaate seltsi rahalisest seisust, mis tänu Eesti Kultuurkapitali ja lahkete annetajate toele läheb uuele aruandeperioodile vastu tublis plussis.

Seltsi senise juhatuse viimaseks tegevuseks oli esitada seltsi uuteks auliikmeteks **Viive Reesar** ja **Märt Ibrus**, mida koosolek ka üksmeelselt toetas. Kiidutunnistuse pälvisid **Jaan Roomets**, **Aare Oja** ja **Daimar Lell**. Tänukirjad said **Hillar-Heiti Karm**, **Mai Luik**, **Rein-Vello Ojaverre**, **Endla Peets**, **Marta Ruus**, **Matis Song**, **Rein Tammis** ja **Aime Tobi**.

Järgnesid valimised. ESAS esimeheks valiti kvoorumi üksmeelsel heakskiidul tagasi **Enn Mainla**. Juhatus sai uuenduskuuri: **Rein Järva** ja **Enn Halliku** kõrvale valiti värskete liikmetena **Henno Linn**, **Matis Song** ja **Johannes Vedru**. Ka revisjonikomisjonis toimus muutus: **Mai Luige** ja **Aime Tobi** kõrvale valiti kolmandaks liikmeks **Reet Linkberg**.

Pärast turgutavat kohvipausi ja pilguheitu spordimuuseumi väljapanekutele koguneti kuulama XV konverentsi ettekandeid 100 aasta tagustest spordisündmustest ja 40 aastat tagasi toimunud olümpia-regatist Pirital. Konverentsi avanud Enn Mainla tõi paralleeli Tokyo olümpiamängudega – ka konverentsil numbrid ei lähe kokku käimasoleva aastaga. Mis teha, koroonat teeb oma korrektiive. Siis andis konverentsi moderaator Daimar Lell (*pildil*) esimeseks ettekandeks sõna spordimuuseumi teadurile Kalle Voolaidile, kes rääkis spordi organiseerumise käigust 100 aasta taguses Eestis. Jaak Valdre meenutas Eesti tõstesportaste

esimest ja kohe edukat olümpiadebüüti 1920. aastal Antwerpenis. 100 aastat oli märksõnaks ka korvpalliajalugu käsitleval Rein Järva ettekandel (*vt lk 14-17*).

Kalle Voolaid

Rein Järva

Ettekannete vahel pakkus elevust ESAS väljaandmisel eelmise kuu lõpus ilmunud Soome sõsarseltsi esimehe Heikki Roiko-Jokela (*pildil*) raamatu „Sport ühendab rahvaid“ esitlus, kus kahjuks oli autori kõrvalt puudu raamatu tõlkija Kulle Raig, kellel polnud võimalik kohale tulla. Mõlemaid tunnustati seltsi kiidutunnistusega.

Kohvipausi järel räägiti tuntavalt lähemast ajast – 40 aasta tagusest olümpiaregatist Tallinnas. Linda Jaanson meenutas Tartu võimlejate osalemist olümpiaregati avatseremoonial Pirital. Lõpetuseks vaatasime Andres Söödi ja Valentin Kuigi tehtud filmi „Tallinn 80“, saateks riialasest seltsiliikme Hannes Korjuse asjatundlikud kommentaarid.

Linda Jaanson

Hannes Korjus

Seda pühapäevast päeva võib arvata kordaläinute hulka vaatamata, et maskide taga ei lasknud koroonast ennast unustada. Soovisime hüvastijätuks üksteisele tervist, rahulikku jõule ja piiranguteta kohtumisi uuel aastal. Koduteele jäi meid saatma imeline jõulupuu sära ja adventimelu Tartu raeplatsilt.

EESTI KORVPALL 100. SÜNNILUGU

Rein Järva

Sel aastal on põhjust Eesti korvpallist rohkem rääkida. Möödub ju kokkuleppelisest korvpalli sünniaastast 100 aastat. Läheme siiski veel veidi varasemasse aega. 20. sajandi algul olime veel Vene impeeriumi koosseisus. Sajandi algaastail jõudsid tollasesse pealinna Sankt-Peterburgi NMKÜ instruktorid USA-st, nimeliselt on teada E. Moraller. Võimlemistundides näitas ta vene poistele ette USA-s juba üle kümne aasta tagasi leiutatud uutset mängu basket-balli. Mängu demonstreeriti ka 1904. aastal Saint Louisis olümpiamängudel, kus peeti näidisturniir. Vene poisid võtsid vedu ja teada on fakt, et 1906. aastal peeti NMKÜ ühingus Majak maha esimene turniir nelja meeskonna vahel. See saigi tänapäevase vene korvpalli sünniaastaks. Vene noormehed hakkasid uutset mängu demonstreerimas käima ka pealinnale lähemates linnades, sealhulgas Narvas. Erich Kübarsepp, kes omal ajal uuris Eesti korvpalli ajalugu, jõudis järele, et 1913. aastal tulid Peterburi noormehed ühingust Majak Narva ja pidasid seal karskusseltsi „Võitleja“ aias toimunud peol maha mängu demonstratsiooni. Sinna see jäi, Narvast Tallinna poole tollal mäng ei jõudnud.

Järgmine teadaolev fakt on pärit 1916. aastast, mil Tallinnas Nikolai Gümnaasiumi (tänapäeva GAG) võimlemisõpetaja August Soodla tutvustas uutset mängu koolipoistele kooli uues, 1912. aastal valminud võimlas. Soodla oli spordihariduse saanud Sankt-Peterburgis ja seal mänguga tutvunud. Vahemärkusena. Sel tunnusel võttiski ENSV Korvpalliföderatsioon 1966. aastal vastu otsuse võtta 1916. aasta kokkuleppeliselt Eesti korvpalli sünniaastaks ja niimoodi oli 1966. aasta Eesti korvpalli 50. juubeliaasta. Peagi aga sellest loobuti ja föderatsiooni uus juhatuse võttis vastu uue otsuse – sünniaastaks kuulutati 1920. aasta ja 1980. aastal peeti maha esimene suurem – 60-aasta juubel.

Teiseski Tallinna suuremas poistekoolis ehk 1. Reaalkoolis hakkas Sankt-Peterburgis võimlemisõpetaja hariduse saanud Voldemar Resev-Resel basket-balli koolipoistele tutvustama. Siis oli Vabadussõja aasta 1919. Tõsisema pöörde võttis asi 1919/20. õppeaastast. Selleks ajaks olid iseseisvasse Eestisse jõudnud NMKÜ kaudu ameeriklastest spordiinstruktorid, Tallinnasse Maurice Ross ja Herbert Gott ning Tartusse George Robinson. Nad hakkasid NMKÜ poolt korraldatud sporditundides Nikolai Gümnaasiumis, nüüdseks Poeglaste Humanitaargümnaasiumiks saanud koolis poistele ja Reaalkooli poistele uudseid ameerika mängu basket-balli ja volley-balli õpetama. Nagu teada, tänapäeva Eesti võrkpall võttiski selle 1919. aasta oma spordiala kokkuleppeliseks sünniaastaks – just sel tunnusel, et esmakordselt Eestis hakati seda mängu harrastama 1919. aasta sügisel.

Niimoodi uudseid emotsionaalseid pallimänge harjutades möödus 1919/20. õppeaasta. Oli ju see märgiline aasta – Eesti kaitses oma iseseisvust Vabadussõjas. Kooliaasta lõppes 5. juunil ja kahel järgmisel päeval, 6. ja 7. juunil korraldas Eesti

Koolinoorsoo Keskliit Tallinnas Lootuse seltsi aias, mis 1923. aastast ESS Kalevi valdusse sai, Tallinna Noorte Püha üritused, mille raames toimusid ka spordivõistlused, eelkõige kergejõustikus, aga teisel päeval ka uues ameerika mängus basket-ballis. On tõenäoline, et omavahel läbi käinud eelpool nimetatud koolide võimlemisõpetajad Soodla ja Resev-Resel leppisid ameeriklastest instruktorite toel kokku pidada Noorte Püha raames uute ameerika mängude, sh basket-balli näidismängu. Oli ju terve möödunud õppeaasta jooksul uudseid mängu võimlemistundides ja NMKÜ korraldatud treeninguil harjutatud. Ametlikku pitserit see mäng ei kandnud (kas koolide juhid teadsidki?) ja ka protokoll ei peetud, sest hiljem ajalehtedes mingit tulemust ei avaldatud. Eks siis punkte (visatud korve) loeti peast ja mängust osa võtnud 1. Reaalkooli poiss Erik-Erich Lepp on hiljem meenutanud, et Poeglaste Humanitaargümnaasium olla võitnud. Igal juhul on see 7. juunil 1920 Tallinnas Lootuse Seltsi aias toimunud mäng esimene teadaolev kindlalt dateeritud fakt Eestimaal eestlaste peetud uudsest ameerika mängust basket-ball ehk tänapäevasest korvpallist. On ka teada suurem jagu tolles mängus osalenud poistest. Poeglaste Humanitaargümnaasiumi

Tallinna I Reaalkooli korvpallimeeskond 1922. aastal (vasakult): Jüri Neudorf, Valentin Märskä, Aleksei Noss, Herbert Niiler, Hubert Unter

poolt Feliks Kull, Valter Ever, Leo Ostrat, Helmuth Roman, Albert Pessa, Ralf Kalla, Ernst Joll, Voldemar Rõks, August Lass, Arnold Pihlak – paljud neist hilisemad tuntud spordimehed. Tallinna 1. Reaalkooli poolt Herbert Niiler, Harald Unter, Martin Saar, Arnold Matiisen, Artur Pihlak, Karl Ree, Erik-Erich Lepp, Erich Triigel, Hans Soosaar, Kurt Freiberg, Bürger jt. Kas nad selles mängus ka jaotusid meeskondadeks koolide kaupa, seda ajalugu täpselt ei tea, kuid las see ilus legend, et esimeses mängus olid vastamisi „Kusti“ ehk GAG ja Reaali poisid, elab.

Tuleme nüüd mõni kuu varasemasse aega Tartusse, aastanumber ikka 1920, kuid veel kevad. 16. aprilli 1931. aasta Rahvaleht kirjutab oma loos (autori mine pole) „Tsipake käsipalli ajalugu“, et Tartus mängiti korvpalli esmakordselt 1920. aasta kevadel. Tartu NMKÜ, mis asus siis Kompanii tänaval, praeguse (so 1931. aasta mõistes) Eesti Panga osakonna majas, korraldas tihti seltskondlikke õhtuid mitmesuguste ettekannetega. Ühel sellisel õhtul tuli publiku ette NMKÜ ameeriklasest sekretär George Robinson kellegi eestlase saatel ja teatas pidulikult: „Nüüd saab publikule demonstreeritud ühte uut mängu, mille nimi on basket-ball. Mängivad üliõpilasmeeskonnad“. Ja siis tulid väljakule kaks meeskonda, mõlemad olid valges spordidressis, kuid ühe meeskonna särkidel oli servas punane kant. Ja siis need meeskonnad mängisid ning üks mees vilistas. Juhtus ka nii, et kõik kümme meest olid üksteise kukil, mis tegi publikule nalja. Kes pallid sai, see jooksis korvi poole ja viskas. 1. poolaeg lõppes 2:0 punase kandiga särkides meeskonna kasuks. Sama mees viskas veel teisegi korvi ja kogu mäng lõppes nende kasuks 4:2. Selline oli siis korvpalli algus siin Tartus 100 aastat tagasi.

Herbert Niiler (vasakul) ja Richard Mast (pildil Springfieldi tudengitena 1926). olid juba Eesti korvpalli algusaegadel aktiivsed uue mängu tutvustajad nii mängijatena kui ka organisaatoritena, hiljem olid ka tunnustatud treenerid ►

Sealtmaalt edasi algas uue mängu kiire edasikandumine ka teistesse Tallinna koolidesse, mida soodustas NMKÜ instruktorite poolt läbi viidud kursused. Juba 1920/21. hooajal harjutati ja mängiti basket-balli vähemalt kuues Tallinna koolis. Esimesed võistlused koolinoortele korraldati 1921. aasta sügisel ja turniiri võitis 1. Reaalkool. 1. aprillil 1922 asutati Tallinna Koolide Spordiringide Ühing (TKSÜ), kes hakkas järjepidevalt korraldama populaarseid iga-aastaseid Tallinna koolide esivõistlusi. Mängu algaastail Eestis oligi korvpall eelkõige noorte mäng, seejärel noorte edasi õppima asumisel sai ka tudengite mänguks ja siis juba ka täiskasvanute mänguks.

Lõpetaks selle korvpalli sünniloo 14. detsembri 1923. aasta õhtuga Tallinnas Toompeal Kiriku tn 2 hoones, kus tollal olid NMKÜ ruumid. Sellel õhtul 14 kokkutulnud, valdavalt noorhärat koos oma juhendaja ameeriklase Maurice Rossiga asutasid Eesti Käsipalli Liidu ehk ühenduse, kes hakkas Eestis korraldama korv-, võrk- ja pesapalli elu. Eestis oli kümne eelpool viidatud aasta (1913–1923) jooksul korvpall sündinud.

UUE RAAMATU ESITLUS

9. detsembri seltsipäev algas tavapäratul kombel – mälumänguga. Aga kui nimetada päeva sisustaja nimi, siis vast see enam nii üllatav polegi. Nimelt oma triloogia „Eesti tõstesporti ajavaod“ viimast, kolmandat raamatut esitlema tulnud Jaak Valdre on ise tuntud mälumängur ja veel tuntum kilvturniiride korraldaja. Niisiis jagati välja paberid, kuhu tuli kirja panna vastused viiele Eesti, peamiselt Tartuga seotud tõstesportialasele küsimusele. Ja üllatav pole ka see, et võitjale preemiaks välja pandud värskelt ilmunud raamatu võttis vastu Tartumaa Spordiliidu tegevjuht Lembit Toru.

Järgnenud raamatu esitlusel andis Jaak Valdre (*pildil*) ülevaate oma uurimistegevusest ja triloogia sünniloost. Ta rõhutas, et uurijat viib sihile eelkõige visadus, kuid vahel on ka pisut õnne vaja ja kuulajad said teada nii mõnegi huvitava seiga. Nagu kõrvalolevalt fotolt võib näha, on triloogia kolm raamatut kenasti sobitatud

kokku Eesti värvisümboolikaga ja Jaak esitas oma seletuse, kuidas on kaanekujunduse värvid seotud erinevate ajastutega ja raamatute sisuga:

1. Nn sinine raamat – esimese Eesti Vabariigi tõstesport.

Sinine värv – tõe ja rahvuslikele aadetele ustavuse sümbol – seostub kindlalt esimese Eesti Vabariigiga. Sinine on lootuse värv, igati positiivne värv. Sinisel ei ole üldjuhul negatiivseid omadusi. Värvil on seos rahulolu ja rahuga. See aeg oli lootuste aeg, pärast Vabadussõda algas ka rahuperiood, mida iseloomustavad vaimsus ja entusiastlik tegutsemine.

Raamatu kaanekangelaseks on Alfred Neuland, kes 1920. aastal võitis Eesti Vabariigile esimese olümpiakulla. Võidud ja rekordid, mis noil aastail sündisid, olid enamjaolt tahtejõu ja vaimsuse varal tehtud. Puudus igasugune riiklik toetus, kuid tahtmist oli selle eest meestel küllaga. Kust tulid need mehed? Ikka maalt. Nad olid harjunud rasket tööd tegema. Musta värvi tõstjate kujud raamatu kaanel sümboliseerivadki maatööga karastunud mehepoegi.

2. Nn must raamat – Saksa ja Nõukogude aja tõstesport.

Must värv seostub okupatsiooniga (Saksa ja Nõukogude). Must on rõhumise, pettumuse, kannatuse, kurbuse värv. Värv sümboliseerib suletust, mis on seotud just selle ajastu pildiga. Me elasime ju suletud ühiskonnas.

Raamatu kaanekangelaseks on Jaan Talts, 1972. aasta olümpiavõitja, paljude suurvõistluste medaliomanik ning maailmarekordite püstitaja, kes tegi mehetegusid Nõukogude Liidu koondise liikmena. Sellepärast on ta kaanefotol liidu koondise punases dressis. Tõstjate kujud raamatu kaanel on kuldsed, sest Nõukogude aeg oli (tõste)spordi kuldaeg kogu nõukogudemaal. Must ja kuldne koos sümboliseerivad seda, et üldine elu oli suuremalt jaolt mustades toonides, kuid tippsportlased elasid selle sees ikkagi kuldsest. Kuigi neil olid poliitilised piirangud, said nad nautida oma spordielu kuldseid hetki ning privilegeeritud seisust, mida värvikombinatsioon must kullaga ka sümboliseerib. Ühelt poolt oli tollal võimaluste piiratus, teiselt poolt aga piiramatud võimalused.

3. Nn valge raamat – taasiseseisvunud Eesti Vabariigi tõstesport.

Taastatud Eesti Vabariigi värv ongi valge, sest me tulime pimedusest valguse kätte. Valge sümboliseerib jällegi lootust, helgust. See on kõikide võimaluste periood. Must periood jäi minevikku ja me alustasime uult, valgelt lehelt. Valge näitab järjepidevust: elu läheb edasi, kuid mitte nii lootusrikkalt, kui sinise värvi puhul. Ümberringi on valge müra – sümboliseerib pidevust, mida praegune aeg ka näitab –, aga inimene seda enam ei taju.

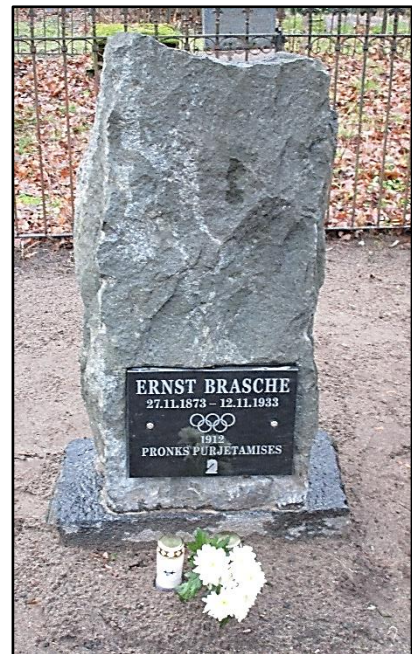
Raamatu kaanekangelaseks on Mart Seim, mitmekordne maailma- ja Euroopa meistrivõistluste medalivõitja. Sinist värvi tõstjate kujud raamatu kaanel näitavad, et need üksikud, kes Eestis tõstmisega veel tipptasemel tegelevad, teevad seda ausalt (sinisel värvil puuduvad üldjuhul negatiivsed omadused). Valge sümboliseerib ka tippu jõudmist – mäetipud on lumivalged ja sinna on väga raske jõuda ning lõpmatust – me ei tea, mis edasi tuleb. Kui need sümbolid kanda üle tõstesporti, siis tõesti, tippu jõuda on tõepoolest raske ja praegu ei ole lihtne ennustada, mis klassikalisest tõstmisest üleüldse edasi saab.

Esitluse lõpetuseks kinkis Jaak Valdre oma triloogia ühe komplekti Eesti Spordiajaloo Seltsile. Ka oli soovijail võimalus omandada soovitud osa ja saada sellesse autori autogramm.

Oma esinemise teises pooles tutvustas Jaak Valdre spordiajaloo klubi Alfred tegevust, mille ta koos Taimo Viiruga 2015. aastal ellu kutsus. Ise on ta selle kohta klubi kodulehel kirjutanud nii:

Mind ajendas MTÜ-d Spordiajaloo Klubi Alfred looma eelkõige suur huvi spordiajaloo vastu. Spordiajaloolasena inspireerivad mind eelkõige Eesti Vabariigi algusaastad. Seda perioodi iseloomustavad vaimsus ja entusiastlik tegutsemine. Loomulikult kehtis see kõikide eluvaldkondade, ka spordi kohta. Need võidud ja rekordid, mis noil aastail sündisid, olid enamjaolt tahtejõu ja vaimustuse varal tehtud. Puudus igasugune riiklik toetus, kuid tahtmist oli meestel selle eest küllaga. Nimi Alfred viitab kahele meie spordi suurkujule, kahele esimesele – Alfred Neuland oli teatavasti Eesti Vabariigi esimene olümpiavõitja 1920. aastal Antwerpenis tõstmise kergekaalus. Kuid esimese tõstmise olümpiamedali (hõbeda) tõi Eestile Alfred Schmidt, hilisema nimega Ain Sillak. Tema võistles Antwerpenis tõstmise sulgkaalus. Sulgkaaluvõistlus lõpeb kergekaaluvõistlusest teatavasti varem.

Spordiajaloolasena inimese elulugu kokku pannes huvitab mind kõik selle inimesega seonduv – tema elu hällist hauani. Kalmistutel viibides olen täheldanud, et nii mõnegi endise sportlase haud on korrast ära, hauaplaadid deformeerunud. See asjaolu sai teiseks ajendiks MTÜ loomisel. Meie tööpõld on lai. Spordiajaloo Klubi Alfred tegeleb ka unustusehõlma vajunud endiste sportlaste tutvustamise ja tunnustamisega. Ka selles vallas on palju tööd ära teha. Usun, et meil jätkub jõudu ja tahet teha seda vajalikku tööd suure pühendumise ning energiaga.

KORRALDATUD ÜRITUSED

Arnold Luhaäär 110

- Uue hauakivi avamine
Tallinna Metsakalmistul,
mälestuspäeva korraldamine ja
tõstesportlase auks välja antud
tervikasja esitlus
Pirita Sotsiaalkeskuses 20.11.2015.

TERVIKASJA AUTOR klubi liige disainer Riho Luuse

Ülalolevatel fotodel ongi mõned näited klubi Alfred tegemistest. Taolisi tõstesportlaste meelepidamisi on selle kuue tegevusaasta jooksul toimunud juba paarkümmend. Kõige värskemaks ettevõtmiseks on plaan Georg Hackenshmidt

raamatuauhinna eeskujul hakata välja andma ka aastaauhinda parima spordiajalooalase artikli eest (*vt statuut allpool*), et ergutada ajakirjanikke uurima ja uurijaid avaldama oma uurimistöid.

ALFRED NEULANDI NIMELISE AUHINNA STATUUT **aasta parima spordiajaloo teemalise artikli eest**

1. Auhinna nimi ja väljaandmine

- 1.1. Auhind kannab Eesti esimese olümpiavõitja Alfred Neulandi nime.
Ta oli nii edukas sportlane ja treener kui ka kirjamees (ning muusik).
- 1.2. Auhinda antakse välja 2023. aastast eelnenud aasta parima spordiajaloo teemalise artikli eest, mis on avaldatud eesti uurija poolt paberkandjal meediaväljaandes.
- 1.3. Auhinna annab välja MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfred.

2. Auhinna väljaandmise eesmärk

- 2.1. Auhinna väljaandmise eesmärgiks on spordiajaloo esiletõstmine ning unustusehõlma vajunud endiste sportlaste ja spordialade tutvustamine.

3. Auhinna väljaandmise kord

- 3.1. Auhinda antakse välja kevadel.
- 3.2. Auhinnasaaja väljaselgitamiseks moodustatakse vähemalt kolmeliikmeline žürii, kes teeb otsuse hääletamise teel lihthäälteenamusega.
- 3.3. Kõige rohkem hääli kogunud artikli autor pälvib Alfred Neulandi nime kandva auhinna, milleks on mälestusese ja rahaline auhind.

REIN AUN KÄÄRIKU SPORDIKESKUSE SEINAL

*Rein Auna bareljeefi
(skulptor Tõnu Maarand)
avamisel 10. detsembril
Käärikul olid loomulikult
kohal ka tema tütar
Liina ja poeg Martin*

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2022. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi tegevuse propageerimine ja liikmeskonna laiendamine	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK- ja ESOM-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo toimkondade ellukutsumisele (uurijate leidmisele) ja alade ajaloo uurimisele kaasaaitamine	pidev	juhatus
1.5. Seltsi spordistatistikute sektsiooni asutamine ja tegevuse käivitamine	I-III kv	juhatus
1.6. Seltsi tegevuse info levitamine internetis, oma koduleheküljel, selle täiendamine ja uuendamine	pidev	D. Lell
1.7. Seltsi tegemiste kajastamine pressis vahendusel	pidev	J. Vedru
1.8. Seltsi täiskogu koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine	5. mai ja 28. nov.	juhatus

2. SELTSITEGEVUS

2.1. ESAS-i seltsipäevad	graafik	juhatus
2.2. Tallinna osakonna seltsiõhtud	graafik	TO juh.
2.3. Pärnu XXVI spordiajaloo päev	kevad	kohalik aktiiv
2.4. ESAS-i 33. aastapäeva tähistav seltsi XVI spordiajaloo konverents	28. nov.	juhatus

3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS

3.1. Koolituspäev Jalgrattamuuseumis Väätsal	6. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev Tallinnas	17. okt.	TO juhatus
3.3. XXI suvekool	juuli	juhatus

4. UURIMISTÖÖ JA KIRJASTAMINE

4.1. Teataja väljaandmine	iga kv	E. Mainla
4.2. Toimetiste nr 11 väljaandmine ja nr 12 ettevalmistamine	III kv I-IV kv	E. Mainla
4.3. "Eesti sisekergejõustik läbi aegade" koostamise jätkamine	I-IV kv	I. Voltri jt

4.4. Eesti korvpallikoondiste (mehed ja naised) mängude kronoloogia koostamine	I-IV kv	R. Järva M. Ibrus
4.5. Kehakultuurlase aastaraamatutes (1956–1995) Eesti sportlaste eesnimede taastamine	I-IV kv	TO juhatus
4.6. Eesti spordi kronoloogia 1900–2020 (päevast päeva) korrigeerimine ja täiendamine	I-IV kv	R. Järva, M. Ibrus jt

5. MAJANDUSTEGEVUS

5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatus
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatus

Hea seltsikaaslane! Palun vaata uue aasta tegevuskava projekt läbi ja anna 5. jaanuariks juhatusale teada oma arvamusest ja ettepanekutest – mida lisada, muuta, parandada? – juhatus hakkab asja arutama oma koosolekul 6. jaanuaril.

ÕNNITLEME 2022. AASTA JUUBILARE!

∞ 90 ∞

**AIME TOBI
MARCELLA LEPP**

**13. mail
17. septembril**

∞ 85 ∞

**AIVO SAAR
VELLO LÄÄN
ILLE PALM
MAIE REET PAALMA
VELLO KADE**

**25. mail
9. juunil
10. juulil
25. juulil
22. detsembril**

∞ 80 ∞

**REIN LING
RIINA LUKSEPP
REET SAHKU**

**21. mail
19. juulil
2. detsembril**

∞ 75 ∞

**MARJE AAVOJA
TIIU KUUSE
NATALJA TAIVERE
MARTA RUUS
REET LINKBERG**

**22. mail
11. augustil
29. augustil
4. septembril
22. novembril**

∞ 70 ∞

EDUARD VIRKUS
HUBERT TAMMIK
PEEP KRUUSMAA
KALLE ALLIK
HEIKKI OTS
ARVO SOOSALU

10. juunil
11. juulil
19. augustil
20. septembril
2. detsembril
16. detsembril

∞ 65 ∞

MATI TOLMOFF
JAAK VALDRE

19. jaanuaril
15. märtsil

∞ 60 ∞

ANDRUS NILK
VIKTOR SAARON

21. juunil
24. juunil

∞ 40 ∞

REIMO MÄNDLA

2. detsembril

INFORMATSIOONIKS!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel **5 eurot**). Üldkogu otsusel on **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad**. Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatud keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on **2 eurot**.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud Spordiajaloo Klubi Alfred kodulehel ilmunud materjale
Fotod: ESOM fotokogu, Enn Mainla, Jaan Roomets, Toomas Savi

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 100
koostas ja toimetas Enn Mainla**